

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 21 lutego 2013 r.*

Obywatelstwo Unii — Swobodny przepływ pracowników — Zasada równego traktowania — Artykuł 45 ust. 2 TFUE — Rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 — Artykuł 7 ust. 2 — Dyrektywa 2004/38/WE — Artykuł 24 ust. 1 i 2 — Odstępstwo od zasady równego traktowania w odniesieniu do pomocy na utrzymanie w czasie studiów w postaci stypendiów lub pożyczek — Obywatel Unii studiujący w przyjmującym państwie członkowskim — Praca najemna przed rozpoczęciem i po rozpoczęciu studiów — Zasadniczy cel zainteresowanego w chwili wjazdu na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego — Wpływ na zakwalifikowanie go jako pracownika i na jego prawo do stypendium

W sprawie C-46/12

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtte (Dania) postanowieniem z dnia 24 stycznia 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 26 stycznia 2012 r., w postępowaniu:

L.N.

przeciwko

Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (sprawozdawca), C. Toader i C.G. Fernlund, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: C. Strömholm, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 listopada 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu duńskiego przez V. Pasternak Jørgensen oraz C. Thorninga, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu norweskiego przez E. Leonhardsena, M. Emberlanda oraz B. Gabrielsen, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez D. Roussanova oraz C. Barslev, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: duński.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 ust. 1 lit. c) i art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158, s. 77; sprostowania: Dz.U. 2004, L 229, s. 35; Dz.U. 2005, L 197, s. 34).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między L.N. a Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte (agencją ds. wyższego wykształcenia i wsparcia edukacyjnego, zwaną dalej „VUS”) dotyczącego odmowy przyznania mu przez tę agencję pomocy na kształcenie.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

Rozporządzenie (EWG) nr 1612/68

- 3 Zgodnie z art. 7 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz.U. L 257, s. 2):

„1. Pracownik, będący obywatelem państwa członkowskiego, nie może być na terytorium innego państwa członkowskiego ze względu na swą przynależność państwową traktowany odmiennie niż pracownicy krajowi pod względem warunków zatrudnienia i pracy, w szczególności warunków wynagrodzenia, zwolnienia i, jeżeli straci pracę, powrotu do pracy lub ponownego zatrudnienia.

2. Pracownik korzysta z takich samych przywilejów socjalnych i podatkowych, jak pracownicy krajowi.

[...]”.

Dyrektywa 2004/38

- 4 Zgodnie z motywami 1, 3, 10, 20 i 21 dyrektywy 2004/38:

„(1) Obywatelstwo Unii nadaje każdemu obywatelowi Unii podstawowe i indywidualne prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w traktacie i środków przyjętych w celu ich stosowania.

[...]

(3) Obywatelstwo Unii powinno stanowić podstawowy status obywateli państw członkowskich, w przypadku gdy korzystają z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu. Należy zatem skodyfikować i zweryfikować istniejące instrumenty wspólnotowe, które traktują oddzielnie

pracowników najemnych, osoby pracujące na własny rachunek, studentów i inne osoby niezatrudnione w celu uproszczenia i wzmocnienia prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu wszystkich obywateli Unii.

[...]

- (10) Osoby korzystające z prawa pobytu nie powinny jednak stanowić nieracjonalnego obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym państwie członkowskim w trakcie początkowego okresu pobytu. Zatem korzystanie z prawa pobytu dla obywateli Unii i członków ich rodzin w okresach przekraczających trzy miesiące powinno podlegać określonym warunkom.

[...]

- (20) Zgodnie z zakazem dyskryminacji ze względu na przynależność państwową wszyscy obywatele Unii i członkowie ich rodzin zamieszkujący w państwie członkowskim na podstawie niniejszej dyrektywy powinni korzystać w tym państwie członkowskim z równego traktowania, jak jego obywatele w dziedzinach objętych traktatem, z zastrzeżeniem szczególnych postanowień wyraźnie sformułowanych w traktacie lub prawie wtórnym..

- (21) Jednakże przyjmującemu państwu członkowskiemu należy pozostawić swobodę decydowania, czy zamierza przyznać świadczenia z zakresu pomocy społecznej obywatelom Unii, którzy nie są pracownikami najemnymi, osobami pracującymi na własny rachunek, lub które zachowują ten status, lub członkom ich rodzin podczas trzech pierwszych miesięcy pobytu, lub dłuższego okresu w przypadku osób poszukujących pracy, albo stypendia pokrywające koszty utrzymania w czasie studiów, włącznie z kształceniem zawodowym, przed nabyciem prawa do stałego pobytu przez te same osoby”.

- 5 Artykuł 3 ust. 1 dyrektywy 2004/38 przewiduje, że ma ona zastosowanie do wszystkich obywateli Unii, którzy przemieszczają się do innego państwa członkowskiego lub przebywają w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie, którego są obywatelami.

- 6 Artykuł 7 ust. 1 i 3 dyrektywy 2004/38 ma następujące brzmienie:

„1. Wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli:

- a) są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek w przyjmującym państwie członkowskim; lub

- b) posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, oraz są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim; lub

c)

— są zapisani do instytucji prywatnej lub publicznej, uznanej lub finansowanej przez przyjmujące państwo członkowskie na podstawie przepisów prawnych lub praktyki administracyjnej, zasadniczo w celu odbycia studiów, włącznie z kształceniem zawodowym; oraz

— są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim i zapewnią odpowiednią władzę krajową, za pomocą oświadczenia lub innego równoważnego środka według własnego wyboru, że posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie ich pobytu [...]

[...].

3. Do celów ust. 1 lit. a), obywatel Unii, który nie jest dłużej pracownikiem najemnym lub osobą pracującą na własny rachunek, zachowuje status pracownika najemnego lub osoby pracującej na własny rachunek w następujących okolicznościach:

[...]

d) podejmuje kształcenie zawodowe. O ile obywatel Unii nie jest bezrobotny, zachowanie statusu pracownika wymaga, aby kształcenie było związane z poprzednim zatrudnieniem”.

7 Artykuł 24 dyrektywy 2004/38, zatytułowany „Równe traktowanie”, ma następujące brzmienie:

„1. Z zastrzeżeniem specjalnych przepisów wyraźnie określonych w traktacie i prawie wtórnym wszyscy obywatele Unii zamieszkujący na podstawie niniejszej dyrektywy na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego są traktowani na równi z obywatelami tego państwa członkowskiego w zakresie ustanowionym w traktacie. Korzystanie z tego prawa obejmuje członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich i posiadają prawo pobytu lub stałego pobytu.

2. W drodze odstępstwa od ust. 1 przyjmujące państwo członkowskie nie jest zobowiązane do przyznania uprawnienia do pomocy społecznej w ciągu pierwszych trzech miesięcy pobytu lub, w określonym przypadku, dłuższego okresu przewidzianego w art. 14 ust. 4 lit. b), ani nie jest zobowiązane – przed nabyciem prawa stałego pobytu – do udzielania pomocy dla pokrycia kosztów utrzymania w czasie studiów, włącznie z kształceniem zawodowym, w postaci stypendiów lub pożyczek studenckich, dla osób niebędących pracownikami najemnymi, osób pracujących na własny rachunek, osób, które zachowują ten status, i członków ich rodziny”.

Uregulowania duńskie

8 Artykuł 2a ust. 2 i 4 ujednoliconej ustawy nr 661 z dnia 29 czerwca 2009 r. o pomocy publicznej na kształcenie (L 95, *Folketingstidende* 2005/2006, dodatek A, s. 2854) ma następujące brzmienie:

„[...]

2. Osoba ubiegająca się o przyjęcie na studia, która jest obywatelem UE lub EOG lub członkiem rodziny takiego obywatela, może uzyskać pomoc publiczną na kształcenie w celu studiowania w Danii lub za granicą, zgodnie z zasadami określonymi w prawie UE oraz w porozumieniu EOG. Obywatele UE i EOG, którzy nie są pracownikami ani nie prowadzą działalności na własny rachunek, a także członkowie rodzin takich obywateli, mogą ubiegać się o pomoc na kształcenie po upływie pięciu lat pobytu w Danii. [...]

[...]

4. Minister właściwy do spraw edukacji może wydać przepisy określające uprawnienia osób niebędących obywatelami Danii w zakresie pomocy na kształcenie przeznaczonej na odbywanie studiów w Danii lub za granicą”.

- 9 Przepisem wykonawczym do art. 2a ust. 2 ujednoliconej ustawy nr 661 jest art. 67 bekendtgørelse nr. 455 af 8. juni 2009 om statens uddannelsesstøtte (ustawy nr 455 z dnia 8 czerwca 2009 r. o pomocy publicznej na kształcenie). Tenże art. 67 ma następujące brzmienie:

„Obywatel [Unii] będący w Danii pracownikiem najemnym lub prowadzący w Danii działalność na własny rachunek może otrzymać pomoc na kształcenie w Danii lub za granicą na tych samych zasadach, co obywatel duński. Za pracownika najemnego lub osobę prowadzącą działalność na własny rachunek na podstawie prawa [Unii] uważa się także obywatela Unii, który uprzednio był pracownikiem lub prowadził działalność na własny rachunek w Danii w sytuacji, gdy istnieje związek materialny i czasowy pomiędzy kształceniem a wcześniejszą pracą w Danii, jak również osobę niedobrowolnie bezrobotną, która ze względów zdrowotnych lub przyczyn strukturalnych na rynku pracy wymaga przekwalifikowania w celu uzyskania zatrudnienia w branży, która nie ma materialnego ani czasowego związku z uprzednią pracą tej osoby w Danii”.

- 10 Zgodnie z art. 3 bekendtgørelse nr. 474 af 12. maj 2011 om ophold i Danmark for udlændinge, der er omfattet af Den Europæiske Unions regler (EU-opholdsbekendtgørelsen) (ustawy nr 474 z dnia 12 maja 2011 r. o prawie pobytu cudzoziemców podlegających przepisom prawa Unii Europejskiej):

„1. Obywatel Unii będący w Danii pracownikiem najemnym lub osobą prowadzącą działalność na własny rachunek, w tym usługodawcą, ma prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące, o którym mowa w § 2 ust. 1 ustawy o cudzoziemcach.

2. Obywatel Unii, który uprzednio objęty był zakresem przepisu ust. 1, ale nie pozostaje już czynnie zatrudniony, zachowuje swój status pracownika najemnego lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek, w wypadku gdy:

- 1) jest okresowo niezdolny do pracy w wyniku choroby lub wypadku,
- 2) pozostaje bez pracy w sposób niezamierzony, co jest należycie odnotowane, po okresie zatrudnienia przekraczającym jeden rok i zarejestrował się jako osoba poszukująca pracy w odpowiednim urzędzie pracy,
- 3) wbrew swej woli jest bezrobotny po wygaśnięciu należycie zgłoszonej umowy o pracę na czas określony krótszy niż 1 rok, oraz gdy zarejestrował się we właściwym urzędzie pracy jako osoba poszukująca pracy,
- 4) w ciągu pierwszych 12 miesięcy wbrew swej woli utracił pracę lub wbrew swej woli nie prowadzi już działalności na własny rachunek, co zostało należycie zgłoszone, oraz gdy zarejestrował się w urzędzie pracy jako osoba poszukująca pracy, lub
- 5) rozpoczyna kurs kształcenia zawodowego powiązany z jej wcześniejszym zatrudnieniem lub jest wbrew swej woli bezrobotny i podejmuje kształcenie zawodowe dowolnego rodzaju.

3. Obywatel Unii objęty przepisem ust. 2 pkt 3 lub 4 zachowuje status pracownika lub osoby prowadzącej działalność na własny rachunek przez okres 6 miesięcy.

4. Obywatel Unii, który przybył na terytorium kraju w celu poszukiwania pracy, ma prawo pobytu jako poszukujący pracy przez okres do 6 miesięcy od dnia wjazdu. Po upływie tego okresu obywatel ma prawo pobytu jako poszukujący pracy jedynie w wypadku, gdy może wykazać, że w dalszym ciągu poszukuje pracy i ma rzeczywiste perspektywy zatrudnienia.

[...]”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 11 L.N., obywatel Unii, którego przynależności państwowej sąd odsyłający nie podał, przybył do Danii w dniu 6 czerwca 2009 r.
- 12 W dniu 10 czerwca 2009 r. zaproponowano mu pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w międzynarodowej spółce handlu hurtowego.
- 13 W dniu 29 czerwca 2009 r. regionalny organ administracji publicznej wydał mu zaświadczenie potwierdzające zarejestrowanie w charakterze pracownika najemnego na podstawie art. 3 ustawy skonsolidowanej nr 474.
- 14 Z akt sprawy wynika, że L.N. złożył wniosek o przyjęcie do Copenhagen Business School (zwanej dalej „CBS”) przed dniem 15 marca 2009 r., to jest ostatnim dniem zapisów, jak również przed przybyciem na terytorium Danii.
- 15 W dniu 10 sierpnia 2009 r. L.N. złożył wniosek o przyznanie mu pomocy na kształcenie od września 2009 r.
- 16 W dniu 10 września 2009 r. L.N. rozpoczął studia w CBS. W związku z tym zrezygnował z pracy w spółce handlu hurtowego, lecz w późniejszym czasie wykonywał inną pracę najemną, w niepełnym wymiarze czasu pracy.
- 17 W dniu 27 października 2009 r. VUS poinformował L.N., że oddalił jego wniosek o pomoc na kształcenie.
- 18 W dniu 30 października 2009 r. L.N. wniósł do Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtte odwołanie od tej decyzji, powołując się na swój status pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE oraz na prawo do pomocy na kształcenie.
- 19 W dniu 7 grudnia 2009 r. VUS zwrócił się do regionalnego organu administracji publicznej z zapytaniem, czy L.N. spełnia przesłanki uznania go za pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE. Początkowo, w piśmie z dnia 11 grudnia 2009 r., regionalny organ administracji publicznej wskazał, że L.N. powinien być uznany za pracownika za okres od dnia 29 czerwca do dnia 10 września 2009 r. Następnie, w piśmie z dnia 12 kwietnia 2010 r., zmienił podstawę pobytu L.N. ze statusu pracownika na status studenta, a to z tego powodu, że zasadniczym celem przybycia L.N. do Danii było podjęcie studiów.
- 20 Pismem z dnia 28 września 2010 r. VUS przekazał odwołanie do sądu odsyłającego. W piśmie tym wskazał, że w celu dokonania oceny sprawy w świetle dowodów należy uwzględnić fakt, iż L.N. przybył do Danii w celu kształcenia się, ponieważ wniosek o przyjęcie do CBS złożył przed przybyciem do tego państwa członkowskiego i wkrótce potem rozpoczął studia. W konsekwencji, zdaniem VUS, L.N. nie spełnia warunków uznania go za pracownika.
- 21 W dniu 31 sierpnia 2011 r. sąd odsyłający skontaktował się z VUS i zażądał informacji, czy pojęcie „pracownika” w rozumieniu prawa Unii ma zastosowanie do L.N. Jednocześnie sąd ten wezwał VUS, by ten zwrócił się do regionalnego organu administracji publicznej o wyjaśnienie tej samej kwestii. VUS poinformował, że jego zdaniem nie ma żadnych podstaw, by podważyć wcześniejszą decyzję regionalnego organu administracji publicznej dotyczącą podstawy pobytu L.N.

- 22 Sąd odsyłający uważa, że art. 7 ust. 1 lit. c) i art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że osoba uznana za studenta nie ma prawa do stypendium, nawet jeżeli jednocześnie można ją uznać za „pracownika”. Przykłada on dużą wagę do faktu, że w art. 7 ust. 1 lit. c) tej dyrektywy student został zdefiniowany jako osoba zapisana do instytucji prywatnej lub publicznej „zasadniczo w celu odbycia studiów”.
- 23 W tych okolicznościach Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtte postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy artykuł 7 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2004/38 [...] w związku z art. 24 ust. 2 tej dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że państwo członkowskie (przyjmujące państwo członkowskie), dokonując oceny, czy daną osobę należy uznać za pracownika uprawnionego do [pomocy na pokrycie kosztów utrzymania w czasie studiów], może wziąć pod uwagę okoliczność, że osoba ta przybyła do przyjmującego państwa członkowskiego zasadniczo w celu odbywania studiów, tak iż przyjmujące państwo członkowskie nie jest zobowiązane przyznać tej osobie [takiej pomocy] (zob. powołany wyżej art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38[...])?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 24 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 7 ust. 1 lit. c) i art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38 należy dokonywać w ten sposób, że obywatelowi Unii, który odbywa studia w przyjmującym państwie członkowskim i równoległe wykonuje pracę najemną, można odmówić pomocy na pokrycie kosztów utrzymania w czasie studiów przyznawanej obywatelom tego państwa członkowskiego, jeżeli na terytorium rzeczonoego państwa członkowskiego obywatel ten przybył z głównym zamiarem odbycia studiów.
- 25 Tytułem wstępu należy wskazać, że art. 20 ust. 1 TFUE przyznaje status obywatela Unii każdemu, kto posiada przynależność państwową jednego z państw członkowskich.
- 26 Status ten posiadają zarówno studenci pochodzący z państw członkowskich innych niż przyjmujące państwo członkowskie i odbywający w nim studia, jak i obywatele państw członkowskich posiadający przymiot pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE, o ile posiadają przynależność państwową jednego z państw członkowskich.
- 27 Jak wielokrotnie Trybunał orzekał, status obywatela Unii powinien stanowić podstawowy status obywateli państw członkowskich, pozwalający tym spośród nich, którzy znajdują się w tej samej sytuacji, na korzystanie w dziedzinie właściwej *ratione materiae* traktatu FUE – z zastrzeżeniem wyjątków wyraźnie w tym względzie przewidzianych – z takiego samego traktowania z punktu widzenia prawa bez względu na ich przynależność państwową (wyroki: z dnia 20 września 2001 r. w sprawie C-184/99 Grzelczyk, Rec. s. I-6193, pkt 31; z dnia 11 lipca 2002 r. w sprawie C-224/98, D’Hoop, Rec. s. I-6191, pkt 28).
- 28 Każdy obywatel Unii może więc powołać się na zakaz dyskryminacji ze względu na przynależność państwową ustanowiony w art. 18 TFUE i sprecyzowany w innych postanowieniach traktatu oraz w art. 24 dyrektywy 2004/38, we wszystkich sytuacjach należących do zakresu zastosowania *ratione materiae* prawa Unii. Do takich sytuacji należy między innymi wykonywanie swobód gwarantowanych w art. 45 TFUE oraz wykonywanie swobody przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich przyznanej w art. 21 TFUE (zob. w szczególności wyroki: z dnia 12 maja 1998 r. w sprawie C-85/96 Martínez Sala, Rec. s. I-2691, pkt 63; ww. wyrok w sprawie Grzelczyk, pkt 32, 33; z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie C-209/03 Bidar, Zb.Orz. s. I-2119, pkt 32, 33; a także z dnia 4 października 2012 r. w sprawie C-75/11 Komisja przeciwko Austrii, pkt 39).

- 29 Żadne postanowienie traktatu nie pozwala na przyjęcie, iż z chwilą przyjazdu do innego państwa członkowskiego celem odbycia tam studiów studenci posiadający status obywateli Unii zostają pozbawieni praw nadanych przez traktat obywatelom Unii, w tym praw przyznanych tym obywatelom w związku z wykonywaniem przez nich pracy najemnej w przyjmującym państwie członkowskim (zob. ww. wyroki: w sprawie Grzelczyk, pkt 35; w sprawie Bidar, pkt 34).
- 30 Wynika stąd, że obywatel jednego z państw członkowskich, który odbywa studia w przyjmującym państwie członkowskim lub wykonuje w tym państwie pracę najemną oraz posiada status „pracownika” w rozumieniu art. 45 TFUE, może powoływać się na ustanowione w art. 18 TFUE, 21 TFUE lub 45 TFUE prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, bez bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ze względu na swoją przynależność państwową.
- 31 Zarówno rząd duński, jak i rząd norweski twierdzą jednak, że przepis art. 7 ust. 1 lit. c) w związku z art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że obywatel Unii, który studiuje w pełnym wymiarze w przyjmującym państwie członkowskim i w tym celu przybył na terytorium tego państwa członkowskiego, może spotkać się z odmową przyznania pomocy na pokrycie utrzymania w czasie studiów przez pierwsze pięć lat pobytu, nawet jeżeli równoległe ze studiami wykonuje pracę najemną w niepełnym wymiarze czasu pracy.
- 32 Należy w tej kwestii przypomnieć, że art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38 stanowi, iż przyjmujące państwo członkowskie nie jest zobowiązane, przed nabyciem przez zainteresowanego prawa stałego pobytu, do przyznawania pomocy na pokrycie utrzymania w czasie studiów, włącznie z kształceniem zawodowym, w postaci stypendiów lub kredytów studenckich osobom innym niż pracownicy najemni, osoby prowadzące działalność na własny rachunek, osobom, które zachowują taki status, jak również członkom ich rodzin.
- 33 Artykuł 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38, jako odstępstwo od zasady równości traktowania wyrażonej w art. 18 TFUE, której to zasady art. 24 ust. 1 tej dyrektywy stanowi jedynie szczególny wyraz, powinien być interpretowany – w myśl orzecznictwa Trybunału – w sposób ścisły i w zgodzie z postanowieniami traktatu, w tym z postanowieniami dotyczącymi obywatelstwa Unii oraz swobodnego przepływu pracowników (zob. podobnie wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r. w sprawach połączonych C-22/08 i C-23/08 Vatsouras i Koupatantze, Zb.Orz. s. I-4585, pkt 44; a także ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Austrii, pkt 54, 56).
- 34 Zgodnie z informacjami będącymi w dyspozycji Trybunału pomoc, o którą zwracał się L.N., to pomoc na pokrycie kosztów utrzymania w formie stypendium. Pomoc ta może zatem wchodzić w zakres odstępstwa od zasady równości traktowania przewidzianego w art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38.
- 35 Jednak ze sformułowania tego odstępstwa bardzo jasno wynika, że nie można powołać się nań względem osób, które uzyskały prawo stałego pobytu, ani wobec „osób pracujących na własny rachunek, osób, które zachowują ten status, i członków ich rodziny”.
- 36 O ile prawdą jest, że art. 7 ust. 1 lit. c) dyrektywy 2004/38 przewiduje, że obywatele Unii mają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli są zapisani do „instytucji prywatnej lub publicznej” w rozumieniu tego przepisu „zasadniczo w celu odbycia studiów”, o tyle z przepisu nie wynika, by obywatel Unii spełniający te warunki miał być z tego tytułu automatycznie pozbawiany statusu pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE.
- 37 Z postanowienia odsyłającego oraz z uwag przedłożonych Trybunałowi wynika, że od chwili przybycia na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego L.N. wykonywał pracę najemną w pełnym wymiarze czasu pracy, a od chwili rozpoczęcia studiów kontynuował wykonywanie pracy najemnej w niepełnym wymiarze.

- 38 Z akt sprawy wynika również, że odmowa przyznania mu pomocy na pokrycie kosztów utrzymania w czasie studiów nastąpiła na tej podstawie, że przybył on na terytorium tego państwa członkowskiego z zasadniczym zamiarem odbycia studiów, a zatem, zdaniem właściwych organów krajowych, cel jego pobytu w Danii jest tego rodzaju, że może pozbawiać go statusu pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE.
- 39 Należy jednak przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie „pracownika” w rozumieniu art. 45 TFUE ma znaczenie autonomiczne w prawie Unii i nie wolno go interpretować zawężająco (zob. podobnie, w szczególności, wyroki: z dnia 3 lipca 1986 r. w sprawie 66/85 Lawrie-Blum, Rec. s. 2121, pkt 16; z dnia 21 czerwca 1988 r. w sprawie 197/86 Brown, Rec. s. 3205, pkt 21; z dnia 26 lutego 1992 r. w sprawie C-3/90 Bernini, Rec. s. I-1071, pkt 14; z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie C-413/01 Ninni-Orasche, Rec. s. I-13187, pkt 23).
- 40 Ponadto pojęcie to należy definiować w oparciu o obiektywne kryteria, które charakteryzują stosunek pracy z uwzględnieniem praw i obowiązków danej osoby. Zasadniczą cechą stosunku pracy jest okoliczność, że dana osoba wykonuje przez pewien okres, na rzecz innej osoby i pod jej kierownictwem świadczenia, w zamian za które otrzymuje wynagrodzenie (zob. ww. wyroki: w sprawie Lawrie-Blum, pkt 17; w sprawie Ninni-Orasche, pkt 24; a także w sprawie Vatsouras i Koupatantze, pkt 26).
- 41 Ograniczona wysokość wynagrodzenia, pochodzenie środków, z których jest ono wypłacane, mniejsza lub większa wydajność zainteresowanego czy też fakt, że świadczy on pracę jedynie przez niewielką liczbę godzin w miesiącu, nie wykluczają uznania takiej osoby za pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Lawrie-Blum, pkt 21; wyrok z dnia 31 maja 1989 r. w sprawie 344/87 Bettray, Rec. s. 1621, pkt 15; ww. wyrok w sprawie Bernini, pkt 16).
- 42 Aby uzyskać status „pracownika” dana osoba musi jednak wykonywać konkretne i rzeczywiste zajęcie, z wyłączeniem działalności, której zakres jest na tyle ograniczony, że jest ona całkowicie marginalna i dodatkowa (zob. w szczególności wyrok z dnia 23 marca 1982 r. w sprawie 53/81 Levin, Rec. s. 1035, pkt 17; ww. wyrok w sprawie Vatsouras i Koupatantze, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 43 W ramach oceny tego warunku w konkretnym przypadku sąd odsyłający musi oprzeć się na obiektywnych kryteriach i dokonać całościowej oceny wszystkich okoliczności sprawy, które mają związek z przedmiotowym zajęciem i stosunkiem pracy (ww. wyrok w sprawie Ninni-Orasche, pkt 27).
- 44 Analiza ogółu elementów charakteryzujących stosunek pracy dla potrzeb oceny, czy praca najemna wykonywana przez L.N. przed rozpoczęciem i po rozpoczęciu studiów miała charakter konkretny i rzeczywisty, a tym samym, czy posiadał on status pracownika, leży więc w kompetencjach sądu odsyłającego. Tylko ten sąd bowiem dysponuje bezpośrednią znajomością stanu faktycznego sprawy głównej oraz okoliczności, jakimi cechuje się stosunek pracy skarżącego w postępowaniu głównym i w związku z tym jego możliwości dokonania stosownych ustaleń są największe.
- 45 Z uwagi na fakt, że postanowienie odsyłające nie zawiera żadnej informacji mogącej stwarzać wątpliwości co do faktu, czy stosunki pracy między L.N. a jego pracodawcami posiadają cechy stosunku pracy wymienione w pkt 40 niniejszego wyroku, sąd odsyłający powinien w szczególności ustalić, czy praca najemna skarżącego w sprawie nie ma wymiaru ograniczonego do tego stopnia, by należało ją zrównać z działalnością czysto marginalną i dodatkową.
- 46 Jeżeli chodzi o argument rządu duńskiego i norweskiego, zgodnie z którym zamiar skarżącego w sprawie głównej w chwili wjazdu na terytorium duńskie, to jest odbycie studiów, pozbawia go statusu „pracownika” w rozumieniu art. 45 TFUE, to wystarczy przypomnieć, dla potrzeb dokonania oceny, czy dane zatrudnienie może dawać status pracownika w rozumieniu tego postanowienia, okoliczności dotyczące zachowania zainteresowanego przed okresem i po okresie zatrudnienia nie mają znaczenia

dla wykazania statusu pracownika w rozumieniu tego postanowienia. Tego rodzaju okoliczności nie mają bowiem żadnego związku z celami sformułowanymi w orzecznictwie przypomnianym w pkt 40 niniejszego wyroku (ww. wyrok w sprawie Ninni-Orasche, pkt 28).

- 47 W tej kwestii należy podkreślić, że pojęcie pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE wyraża wymóg – nieodłącznie związany z samą zasadą swobody przepływu pracowników – by na korzyść, jakie prawo Unii przyznaje w ramach tej swobody, mogły powoływać się wyłącznie osoby, które naprawdę wykonują pracę najemną lub rzeczywiście zamierzają ją wykonywać. Nie oznacza jednak, by korzystanie z tej swobody mogło być uzależnione od celów, jakie przyświecają obywatelowi jednego z państw członkowskich w chwili, gdy domaga się wjazdu i pobytu na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, o ile wykonuje lub zamierza wykonywać konkretną i rzeczywistą działalność. Jeżeli warunek ten jest spełniony, to obojętne stają się zamierzenia, które mogły skłonić pracownika do poszukiwania pracy w danym państwie członkowskim, i nie powinny one być brane pod uwagę (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Levin, pkt 21, 22; a także wyrok z dnia 23 września 2003 r. w sprawie C-109/01 Akrich, Rec. s. I-9607, pkt 55).
- 48 Na wypadek gdyby sąd odsyłający miał orzec, że L.N. należy uznać za „pracownika” w rozumieniu art. 45 TFUE, należy stwierdzić, że odmowa przyznania temu obywatelowi Unii pomocy na utrzymanie w czasie studiów narusza prawo do równego traktowania, które to prawo przysługuje rzeczonemu obywatelowi z racji jego statusu pracownika.
- 49 Obywatel Unii, który skorzystał ze swobody przepływu pracowników zagwarantowanej w art. 45 TFUE, korzysta bowiem w przyjmującym państwie członkowskim – zgodnie z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 – z tych samych korzyści socjalnych co pracownicy krajowi.
- 50 Z kolei Trybunał orzekł już, że pomoc na utrzymanie w czasie studiów stanowi korzyść socjalną w rozumieniu art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68 (zob. wyrok z dnia 21 czerwca 1988 r. w sprawie 39/86 Lair, Rec. s. 3161, pkt 23, 24; a także ww. wyrok w sprawie Bernini, pkt 23).
- 51 W świetle powyższych rozważań na przedłożone pytanie należy udzielić następującej odpowiedzi: wykładni art. 7 ust. 1 lit. c) i art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38 należy dokonywać w ten sposób, że obywatelowi Unii, który odbywa studia w przyjmującym państwie członkowskim i równoległe wykonuje konkretną i rzeczywistą pracę najemną, mogącą nadać mu status pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE, nie można odmówić pomocy na pokrycie kosztów utrzymania w czasie studiów przyznawanej obywatelom tego państwa członkowskiego. Do sądu odsyłającego należy dokonanie ustaleń faktycznych niezbędnych dla oceny, czy działalność zarobkowa skarżącego w postępowaniu głównym jest wystarczająca dla nadania mu tego statusu. Okoliczność, że zainteresowany przybył na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego z zasadniczym zamiarem odbycia tam studiów, nie ma znaczenia dla potrzeb ustalenia, czy przysługuje mu status pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE, a tym samym – czy ma prawo do tej pomocy na takich samych warunkach, co obywatel przyjmującego państwa członkowskiego zgodnie z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1612/68.

W przedmiocie kosztów

- 52 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

Wykładni art. 7 ust. 1 lit. c) i art. 24 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG należy dokonywać w ten sposób, że obywatelowi Unii, który odbywa studia w przyjmującym państwie członkowskim i równolegle wykonuje konkretną i rzeczywistą pracę najemną, mogącą nadać mu status „pracownika” w rozumieniu art. 45 TFUE, nie można odmówić pomocy na pokrycie kosztów utrzymania w czasie studiów przyznawanej obywatelom tego państwa członkowskiego. Do sądu odsyłającego należy dokonanie ustaleń faktycznych niezbędnych dla oceny, czy działalność zarobkowa skarżącego w postępowaniu głównym jest wystarczająca dla nadania mu tego statusu. Okoliczność, że zainteresowany przybył na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego z zasadniczym zamiarem odbycia tam studiów, nie ma znaczenia dla potrzeb ustalenia, czy przysługuje mu status pracownika w rozumieniu art. 45 TFUE, a tym samym – czy ma prawo do tej pomocy na takich samych warunkach co obywatel przyjmującego państwa członkowskiego zgodnie z art. 7 ust. 2 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty.

Podpisy